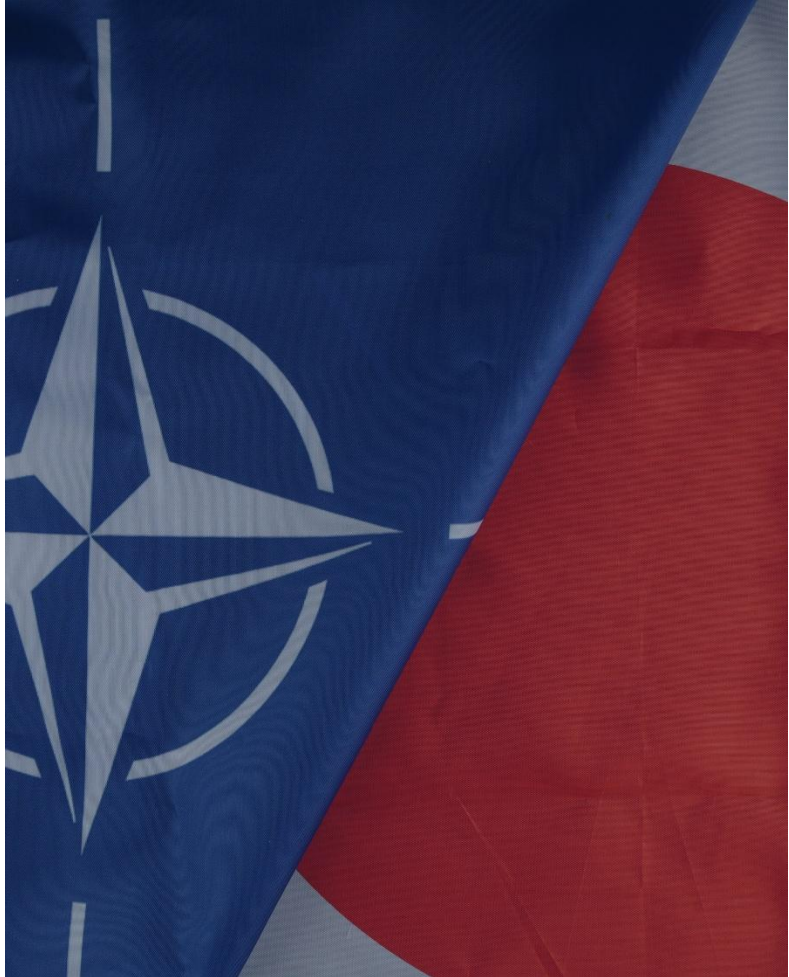

Japán és a NATO partnersége a globális biztonsági architektúra átalakulásának árnyékában

NAGY ANGELINA ZSÓFIA

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Nagy Angelina Zsófia

Lektorálta:

Vass Ágnes

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet weboldalán](#).

2025. szeptember 24.

Nagy Angelina Zsófia, kutató, MKI

JAPÁN ÉS A NATO PARTNERSÉGE A GLOBÁLIS BIZTONSÁGI ARCHITEKTÚRA ÁTALAKULÁSÁNAK ÁRNYÉKÁBAN

Ahogy azt a tiancsini SCO-csúcstalálkozó is megvilágította, Kína sikeresen vezető szerepbe pozícionálta magát a status quo-val elégedetlen országok körében. Ezzel eltérő irányban Japán a „szabályalapú nemzetközi rendet” fenntartani akaró európai országokkal folytat egyre intenzívebb kapcsolatépítést, az ukrajnai háború által pedig egyre inkább integrálódik az európai biztonsági architektúrába. Japán együttműködése a NATO európai országaival Ukrajna támogatása kapcsán figyelemreméltó: a Kijevnek legtöbb támogatást nyújtó ázsia-pacifikus országgént még a „tettre készek koalíciójához” is csatlakozott, s a legutóbbi, szeptember 4-i virtuális találkozón való részvételével is azt jelezte, hogy Japán tartósan belefolya az ukrajnai háborút és jövőbeni újjáépítést illető kérdésekbe és az európai védelmi architektúrába. A háború legfontosabb aspektusa Japán számára azonban elsősorban az európai védelmi piacra való belépés, a japán hadiipari vállalatok fejlődésének lehetősége és a proaktívabb szerepvállalás legitimálása a nemzetközi térben. A NATO-japán együttműködés erősödése az európai országok számára is fontos védelmi ipari-gazdasági előnyöket hordoz, ugyanakkor a NATO hatáskörén kívül eső konfliktuszónákba való bevonódás kockázatát, a blokkosodási tendenciákat is fokozhatja.

JAPÁN ÉS A NATO FOKOZÓDÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Sanghaji Együttműködés Szervezetének tiancsini csúcstalálkozója rávilágított Kína megéltékült szerepvállalására a jelenlegi status quot kritizáló államok egy platformra hozásában. Kína üzenetértékű diplomáciai diadala egyfajta polarizációra mutat a kelet-ázsiai térségben: míg Kína a „globális Dél” országainak vezetőjeként pozícionálja magát sikeresen, addig a nyugati szövetségi rendszerhez tartozó kelet-ázsiai államok, így Japán elsősorban az európai államokkal való kapcsolatépítésében élénkült meg látványosan, nagyrészt az Észak-atlanti Szövetség Szervezetén keresztül. Ennek

elsődleges apropója az ukrajnai háború, amely a partnerség intézményesülése mellett gyakorlati együttműködésre is lehetőséget biztosít, egyre inkább bevonva Japánt mint új szereplőt az európai biztonságba.

Az orosz-ukrán háború óta egyre látványosabbá vált Japán és az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete együttműködésének, illetve annak európai tagországaival való védelmi kapcsolatok szorosabbra fűzése. A kooperáció intézményesülése jól kivehetően felgyorsult: Tokió 2022 óta minden NATO-csúcson és miniszteri találkozón is részt vesz, 2023-tól az Individually Tailored Partnership Programon (ITPP) keresztül fokozottan együttműködik a Szövetséggel, 2025-től önálló diplomáciai missziót működtet Brüsszelben a NATO-val való kapcsolatok kezelésére. Eközben egyre növekszik a találkozók száma NATO-tisztviselőkkel, egyre több területen alakul ki funkcionális együttműködés a Szövetséggel, és megsokszorozódtak közös hadgyakorlatok a NATO európai kulcsországaival. Középpontba került a védelmi ipari kooperáció, a közös fejlesztések és információmegosztás fellendítése is, mind a NATO-n keresztül, mind a Japán-EU Védelmi Ipari Párbeszéd júliusi elindításával, mind pedig bilaterális alapon, például Németországgal, Nagy-Britanniával és Olaszországgal. Ahogyan az a közös deklarációkból is kitűnik, a Szövetség és Japán egymást „természetes szövetségeseeknek”, az európai és az indo-pacifikus színterek biztonságát pedig összefüggőnek tartják. Az utóbbi évek számos stratégiai NATO-dokumentuma kiemeli, hogy az Indo-Pacifikumban végbemenő fejlemények közvetlenül befolyásolhatják az európai térség biztonságát.

Bár az elmúlt időszak fejleményei különösen jól érzékelhetővé tették a NATO-Japán kapcsolat szorosabbra fonódását, az együttműködés, illetve Tokió célja, hogy a NATO-t valamilyen szinten bevonja az Indo-Pacifikus színtérbe, közel sem újkeletű. Japán a NATO legrégebbi partnere hivatalosan 1990-től, Tokió azonban már jóval azelőtt, az 1970-es évektől kezdve igyekezett kommunikációs csatornákat fenntartani és egyfajta USA-NATO-Japán stratégiai háromszöget kialakítani a Szövetséggel. Japán és a NATO között van egy külső körülményektől független stratégiai együttállás értéke is és orientációk terén, hiszen „szabályalapú nemzetközi rendet fenntartani akaró, hasonlóan gondolkodó” szereplőként a status quo fenntartásában, annak megváltoztatására irányuló törekvések elrettentésében érdekeltek. Együttműködésük fejlődésének, a kooperáció formalizálásának mindazonáltal konkrét geopolitikai események adtak nagyobb lendületet – például a hidegháború vége, a délszláv és afganisztáni háborúk, a 2001. szeptember 11-i terrortámadás, illetve legújabban az orosz-ukrán háború. Megkerülhetetlen szereplője a két fél együttműködésének a NATO legdominánsabb tagjaként és Japán elsőszámú biztonsági szövetségeseként az

Egyesült Államok is, aki ösztönözte az interoperabilitás növelését szövetségesei között.

A Japán-NATO együttműködés különösen az orosz-ukrán háború, Ukrajna támogatása kapcsán figyelemreméltó, hiszen ez szimbolikus deklarációkat meghaladó, gyakorlati együttműködésre szolgáltat alapot. Tokió humanitárius segítséget és nem halálos katonai felszereléseket – közvetve légvédelmi rakétákat – is nyújtott Kijevnek, gyakran a NATO-val koordinációban, közös projektek keretében. A japán kormány 2023 óta jelentős összeggel járult hozzá a NATO Ukrajna számára létrehozott alapjához is, Mark Rutte NATO-főtitkár 2025. áprilisi tokiói látogatása során azt is kifejezte, hogy Japán csatlakozna a NATO Security Assistance and Training for Ukraine nevű missziójához. Legújabban pedig Rutte és Ishiba is arról nyilatkozott, hogy Tokió még egyelőre nem meghatározott formában, de hozzájárulna az Ukrajnának szánt biztonsági garanciához, amelyet NATO-tagállamok és a szövetség egyéb partnerei nyújtanának az országnak, s amelyben Donald Trump kijelentései alapján elsősorban az európai államokra hárulna Ukrajna biztonságának garantálása. Jól azonosítható tendencia tehát, hogy ahogyan a Trump-adminisztráció újrakalibrálja Washington védelmi szerepvállalásait és együttműködéseit, úgy értékelődik fel az amerikai garanciától erősen függő szövetségesek számára az egymással való kooperáció fokozása.

A VÉDELMI DIVERZIFIKÁCIÓ MÖGÖTTI GEOPOLITIKAI FOLYAMATOK

Japán kapcsolatainak szorosabbra fűzése a NATO-val, illetve a NATO kulcsországainak számító európai szövetségesekkel a globális erőviszonyok, illetve biztonsági architektúra változásainak következménye. Kína felemelkedésével és az Egyesült Államok katonai erejének relatív csökkenésével a „világcsendőr” szerepének fenntartása egyre költségesebb Washington számára, miközben Kína térségben tanúsított asszertivitása fokozódott, jelentősen rontva Japán biztonsági percepcióját. Mindezen folyamatokat katalizáló eseményként hatott az ukrajnai helyzet, amelyet Tokió a területi terjeszkedést és agressziót övező globális normák eróziója, ezáltal a kelet-ázsiai status quo veszélyeztetésének szemszögéből figyel. Japán értelmezésében az ukrajnai invázió és az elrettentés kudarca ugyanis növelheti a Japán területi integritása számára kulcsfontosságú puffernek tekintett Tajvan elleni kínai agresszió esélyeit, felbátoríthatja Pekinget a kelet-ázsiai status quo felborítására. Tokióban ezért rendre hangoztatták az orosz-ukrán háborúval kapcsolatban, hogy ami ma Ukrajnában történik, az holnap megtörténhet Kelet-Ázsiában, és kulcsfontosságúnak tartják, hogy Oroszország ne arasson olyan győzelmet, amelyből más országok – azaz Kína – Isiba miniszterelnök februári online G7-csúcson [elhangzott szavai](#) szerint „rossz

következtetéseket vonnának le”. Az orosz-kínai viszony még szorosabbá válása, Észak-Korea felértékelődése a háború következtében tovább rontja Japán biztonságérzetét. Ehhez hozzájárul Donald Trump visszatérése is, akinek tranzakcionista külpolitikája, illetve realista felismerése, miszerint a „világcsendőri” szerep tarthatatlan, kétségeket vetnek fel a szövetségekben az amerikai biztonsági elköteleződést illetően.

A védelem kérdése történelmi okok miatt különleges helyzetet eredményezett Japánban. A második világháború után elfogadott békealkotmány korlátozásai következtében olyan munkamegosztás alakult ki, ahol Japán biztonságát elsődlegesen az amerikai offenzív erők által gyakorolt kiterjesztett elrettentés garantálta, a japán önvédelmi erők pedig a védekező kapacitásokra koncentráltak. Ez az „egylábú szék” azonban az USA katonai primátusának és a védelmi garancia fenntarthatóságának megkérdőjeleződésével imbolyogni kezdett, elmozdulásokat eredményezve a japán védelempolitikában és a Trumpi elvárásoknak is megfelelően [nagyobb védelmi ráfordítást](#), haderőfejlesztést, fokozottabb haditengerészeti [aktivitást](#) ösztökélve az országban. Tokióban azonban érzékelik, hogy a japán képességek felfejlődése önmagában nem elégséges a térségbéli kínai jelenlét és Peking növekvő katonai potenciáljának ellensúlyozásához. Emiatt van nagy jelentősége a koalícióépítésnek a japán védelmi stratégiában: a „hasznos gondolkodás” – lefordítva a status quo fenntartásában érdekelt – országokkal való kapcsolathálók révén Japán növelheti az elrettentési potenciálját. A stratégiai diverzifikáció részeként nem csupán olyan régiós országokat igyekeznek bevonni, akik közvetlenül osztoznak Japán biztonsági kihívásaiban, hanem normatív és funkcionális alapon minél több szereplőt minél több területen. A multilaterális védelmi együttműködések révén Tokió ráadásul némileg ellensúlyozhatja a Washingtonnal való biztonsági szövetség aszimmetrikus mivoltát, hozzájárulva ahhoz, hogy Japán megerősítse pozícióját és kevésbé alárendelt szerephez szoruljon saját védelmét illetően.

STRATÉGIAI MEGFONTOLÁSOK A NATO-VAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS MÖGÖTT

Az Egyesült Államok Japán biztonságának elsőszámú garántálójaként, a NATO-t domináló, legnagyobb katonai erőként értelemszerűen megkerülhetetlen elem Japán és a NATO fokozódó közeledésének képletében. Az Indo-Pacifikum biztonsági kérdéseinek NATO-agendára emelése, az európai és indo-pacifikus biztonsági színterek összekapcsolása elsősorban az amerikai stratégiai prioritásokat tükrözi, amelynek

középpontjában Kína feltartóztatása áll. A szövetségesek nagyobb védelmi ráfordításai és a közöttük lévő fokozottabb kooperáció és interoperabilitás megfelel Washington céljainak, hogy vállaljanak proaktívabb szerepet az USA-vezette védelmi architektúra fenntartásában. Míg a NATO kiterjesztése az Indo-Pacifikumba, vagy egy kollektív biztonságot garantáló „ázsiai NATO” létrehozása nem kívánt teher és kockázat lenne Amerika számára, érdekében áll a NATO és az ázsiai partnerek közötti nagyobb koordináció.

Japánnak önállóan azonosítható érdekei is indokolják a Szövetséghez való közeledést, melyet nem a kollektív biztonság Indo-Csendes-óceánra való konkrét kiterjesztésének, hanem az elrettentési potenciál növelése és ezáltal a status quo fenntartásának stratégiai céljából érdemes értelmezni. Egy NATO-hoz hasonló térségbéli biztonsági szervezet létrehozásáról, avagy a NATO kelet- és délkelet-ázsiai országokkal való kibővítéséről már a hidegháború kezdete óta voltak elképzelések. Az „ázsiai NATO” koncepciója leginkább a SEATO (Délkelet-Ázsiai Szerződés Szervezete) nevű regionális szövetségkezdeményben testesült meg, amely mandátumát és relevanciáját tekintve is elmaradt a NATO-tól, majd 1977-ben meg is szűnt. Legutóbb, 2024 őszén Isiba Sigeru miniszterelnök [fogalmazta meg](#), hogy szükség lenne egy NATO-szerű szövetség létrehozására Ázsiában, mivel a kölcsönös védelmi kötelezettségek hiánya miatt nagyobb a háborúk kitörésének esélye, az „ázsiai NATO” pedig kulcsfontosságú lenne Kína elrettentéséhez. Ennek az elképzelésnek, ahogyan a NATO ázsiai terjeszkedésének is, a geopolitikai realitások, a régiós országok hozzáállása, Washington [elutasítása](#) és japán alkotmányos és belpolitikai kötöttségek nincsen valós esélye.

A kollektív védelem ázsiai kiterjesztése az adott körülmények között irreális, mindazonáltal a védelmi partnerségek diverzifikációja valós előnyökkel kecsegtet Tokió számára biztonsági céljai tekintetében. A fentebb említett elmozdulások a geopolitikai erőviszonyokban, az amerikaiak által szavatolt elrettentés megkérdőjeleződése felértékelte az európai partnereket, akik „hasznos gondolkodású”, biztonságukban Washingtonnak kitett országokként hasonló helyzetben vannak Tokióhoz. Az európai országok emellett olyan partnerek Japán számára, akik támogatják és legitimálják proaktívabb szerepvállalását a nemzetközi biztonságban, amellyel kapcsolatban a régiós szomszédok Japán agresszív expanziójának emléke miatt kevésbé lelkesek. Az Európával való védelmi kapcsolatok elmélyítéséhez ideális színtérként szolgál a NATO, amelyen keresztül Japán hatással lehet a szövetségesek perspektíváira és viselkedésére az Indo-Pacifikum kihívásaival, elsősorban Kínával kapcsolatban. A japán vezetők rendre igyekeznek párhuzamot vonni Oroszország és

Kína viselkedése között, egészen a Krím 2014-es annektálása óta, globális, közös problémaként prezentálva a status quo erővel történő megváltoztatását, illetve Oroszország és Kína egyre szorosabb védelmi együttműködését. Az együttműködés továbbá a multilaterális kooperáció gyakorlati megvalósulásaival – például közös [hadgyakorlatokkal](#) – növeli Japán elrettentési potenciálját, és látszólag költségesebbé teheti a kelet-ázsiai status quo egyoldalú, erővel történő megváltoztatását.

A fentebb említett, a japán elrettentési potenciált és aktívabb nemzetközi szerepvállalást illető okok mellett az európai NATO tagországokhoz való közeledésnek gyakorlatiasabb, hadiiparral és haderőfejlesztéssel kapcsolatos következményei is vannak. Militarista múltja miatt a haderőfejlesztés érzékeny és korlátokkal teli kérdéskör Japánban. A japán hadiipar lehetőségeit, fejlődését jócskán limitálja a békealkotmány, amelynek következtében a vásárlói kör eddig tulajdonképpen a Japán Önvédelmi Erőkre korlátozódott. Az ukrajnai háború ebben hozott jól kivehető elmozdulást, és indokként szolgált a japán hadiipari bázis jelentős fejlesztéséhez, a hadiipari vállalatok terjeszkedéséhez. Így például az 1976 óta maximum 1%-ban meghatározott védelmi ráfordítás 2%-ra [növelték](#), továbbá a védelmi exportszabályok [felülvizsgálatával](#) 2024 elején az is lehetővé vált Tokió számára, hogy külföldi licensszel rendelkező, Japánban gyártott fegyvereket exportáljon olyan országoknak, amelyekkel védelmi-védelemtechnológiai együttműködési megállapodása van. Különösen fontos ebből a szempontból a [GCAP](#) (Global Combat Air Programme) hatodik generációs vadászgép-rendszer közös fejlesztése Olaszországgal és Nagy-Britanniával, amelynek exportja révén Japán megkezdheti hazai védelmi szektorának revitalizálását. A japán hadiipar Európában is elkezdte terjeszkedését, védelmi ipari együttműködést előkészítve a NATO-val, az EU-val és bilaterális alapon is, például [Németországgal](#), [Nagy-Britanniával](#) és [Olaszországgal](#). Megállapítható tehát, hogy az orosz-ukrán háború a japán hadiipar fejlesztésében, Japán európai védelmi piacra való belépésében is kulcsfontosságú szerepet játszik.

ÖSSZEGZÉS

Tágabb geopolitikai folyamatok – Kína felemelkedése, az amerikai katonai primátus relatív meggyengülése –, illetve a közelmúlt eseményei – az orosz-ukrán háború, valamint Donald Trump visszatérése és az amerikai külpolitika változásai – a japán védelempolitikában is elmozdulásokat, az alternatív védelmi partnerségek felértékelődését eredményezték. A NATO ebben központi szereplő, amely egyben az európai államok felé való védelmi diverzifikációs tendenciákhoz, a békealkotmány

által lefektetett keretek felőli óvatos elmozduláshoz is ideális platform Tokió számára. Japán és a NATO közeledését nem a közelmúlt eseményei indították el, de katalizáló hatással voltak rá, főként a kooperáció gyakorlati megvalósulásait illetően, melyek intézményesülésnél és a normatív-deklaratív, szimbolikus megnyilvánulásoknál még fontosabb fokmérői az együttműködésnek. A nagyobb koordináció az európai szövetségesekkel egyrészt megfelel Washington elvárásainak, ugyanakkor a japán (ön)védelmi pozíció megerősítését, hadiipari gyártás revitalizálását, az amerikai biztonsági garanciától való túlzott függés csökkentését is szolgálja. Az európai és indo-csendes-óceáni hadszínterek összekapcsolásának fényében Japánnak stratégiai prioritása Ukrajna támogatása és a háború minél költségesebbé tétele Moszkva számára, illetve egy tágabban értelmezett nyugati koalíció kialakítása, amely elrettentheti Pekinget a status quo felborításától. Ez a számos kül- és belpolitikai korlát miatt bizonyosan nem a NATO, vagy egy NATO-mintájú ázsiai kollektív biztonsági szervezet égisze alatt fog megvalósulni, a japán stratégiában azonban így is központi szerepet fognak játszani a multilaterális – leginkább minilaterális – védelmi együttműködések, illetve a NATO-val és európai NATO-tagországokkal való kapcsolatkeresés.

A Japán-NATO együttműködés Európa biztonságára is hatással van, hiszen a jelenlegi tendenciák, Japán aktivitása afelé mutatnak, hogy Tokió az európai védelmi architektúrában is egyre fontosabb szerepet fog játszani, és az orosz-ukrán háborút illetően, Ukrajna támogatásába és újjáépítésébe is hosszú távon kíván bevonódni. Ezzel együtt a NATO-n keresztül az európai tagállamok is egyre inkább bevonódhatnak az indo-pacifikus térség biztonsági kérdéseibe. Ez nem mentes a kockázatoktól, hiszen a NATO esetleges bevonódásának, erőforrásai távoli lekötésének lehetőségét fokozza egy olyan régió biztonsági architektúrájában, amely a nagyhatalmi versengés fő színtereként különösen bővelkedik a feszültségekben és a stratégiai forrópontokban. Erősítené továbbá a blokkosodási tendenciákat és az ezek mentén kialakuló táborok közötti viszony kiélezettségét, ami a biztonság és a gazdasági kapcsolatok terén is kedvezőtlenebb nemzetközi környezetet eredményez. Mindazonáltal a legkézzelfoghatóbb aspektusa a közeledésnek Japán szereplőként való megjelenése az európai védelmi ipari piacon: Tokió jól kiolvashatóan kihasználná az Európa újrafegyverkezése adta lehetőséget a piacszerzésre és saját kapacitásainak fejlesztésére. A fokozott japán terjeszkedés Európa védelmi piacán gazdasági lehetőséget jelent az európai országok, így Magyarországon is, ahol egyébként is jelentős a japán elektronikai és autóiipari befektetések jelenléte.